

Informace

XV. světový kongres Mezinárodní kriminologické společnosti (Barcelona 2008)

PhDr. Miroslav SCHEINOST, Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Po třech letech uspořádala Mezinárodní kriminologická společnost (SIC) opět svůj světový kongres, v pořadí již patnáctý. Po XIV. kongresu, který se uskutečnil ve Philadelphii ve spolupráci s Pennsylvánskou univerzitou, se patnáctý kongres tentokrát konal ve dnech 20.–25. 7. 2008 v Barceloně, opět ve spolupráci s akademickými pracovišti – Univerzitou Ramona Llulla a Univerzitou Barcelona.

Obě univerzity se vedle Mezinárodní kriminologické společnosti a řady dalších kriminologických organizací a institucí z celého světa významně podílely na přípravě kongresu a vytvořily pro jeho průběh a účastníky optimální podmínky. Nepřehlédnutelná byla podpora oficiálních míst, nejen představitelů města Barcelona, ale také katalánské a španělské vlády. Jejich podpora a zájem o kriminologii byly vyjádřeny nejen přítomností jejich zástupců na slavnostním zahájení a zakončení konference, ale i praktickou spoluprací a pomocí organizátorům.

Kongresu se zúčastnilo téměř tisíc účastníků z celého světa, mezi nimiž měli přirozeně významné zastoupení kriminologové ze Španělska a španělsky mluvících zemí. Španělská kriminologie na kongresu díky tomu ukázala nejen pozoruhodnou šíři své základny, zejména na univerzitách, ale také vysokou odbornou úroveň. Naopak účast kriminologů z bývalých socialistických zemí se tentokrát, přestože se kongres konal v Evropě, omezila jen na jednotlivce, což je nepochybně škoda. Svoji roli v tom ovšem mohla hrát i skutečnost, že se v letošním roce konají hned tři velké kriminologické akce. Kromě tohoto kongresu to bylo v červnu letošního roku již tradiční Stockholmské kriminologické sympozium spojené s udělováním Mezinárodní ceny za kriminologii a v září pak Evropská kriminologická konference v Edinburghu; zdá se, že účast na třech vrcholných odborných akcích během jednoho roku přesahuje možnosti některých zemí, resp. institucí.

Kongres zahájili rektor Barcelonské univerzity R. Jimenéz a prezident Světové kriminologické společnosti prof. Tony Peters z univerzity v Leuvenu. Přítomni byli generální sekretář mezinárodní kriminologické společnosti Georges Picca a předseda její vědecké komise Serge Brochu. Za zmínku stojí i účast tří čestných

předsedů SIC: Hanse Knera, Lawrence Shermana a jednoho z nestorů světové kriminologie Denise Szaba.

Ústředním tématem kongresu bylo „Kriminalita a kriminologie: výzkum a činnost“. Název chtěl vyjádřit skutečnost, že kriminologie již není jen ryze akademickou disciplínou, ale výrazně se uplatňuje v praxi. Stále více se propojuje kriminologický výzkum a kriminologická teorie s praxí v oblasti kontroly kriminality, justice, prosazování práva, forenzních disciplín, s formováním trestní politiky a trestní legislativy a s terénní sociální prací. Tím se rozšiřuje tradiční záběr kriminologie a navozuje se širší pojetí problematiky kriminality jako sociálního jevu. Kriminologie tyto aktuální problémy reflektuje ve výuce i výzkumu a měla by se aktivně zapojovat do jejich řešení. To ovšem vyžaduje trvalou sebereflexi kriminologie, její akademické pozice, rozvoje, záběru a z toho plynoucí diferenciaci na další více či méně specializované obory, jako je např. viktimologie, a naopak vyjasnění vazby na jiné vědní disciplíny.

Základními otázkami, nastolenými na kongresu ve smyslu takové sebereflexe byly:

- Jaká je budoucnost akademické kriminologie vzhledem k výzvám, jimž tento obor čelí v rychle se měnícím socioekonomickém a politickém kontextu současného světa?
- Jak má kriminologie najít své nejlepší využití ve výzkumu a v činnosti?
- Jaká je hodnota odpovědí na kriminalitu, jež kriminologie dává v oblastech, na něž se kongres především zaměřil? Jak úspěšná je prevence a kontrola kriminality?

Tyto podstatné otázky byly předmětem diskuse k následujícím třem tématům, vytyčeným pro jednání kongresu :

- A. Nadnárodní zločinnost: tento okruh byl zaměřen na vyhodnocování dominantních trendů mezinárodní kriminality v ekonomickém a sociálně-kulturním kontextu globalizace a se zvláštním zřetelem k jevům spojeným s migračními vlnami (organizovaný zločin, hospodářská a počítačová kriminalita, terorismus, obchodování s lidmi, kriminalita spojená s drogami, potřeba a možnosti mezinárodní a mezikontinentální spolupráce atd.);
- B. Velkoměstská kriminalita: tento okruh byl spojen se základní myšlenkou, že

rozvoj velkoměst v různých částech světa představuje výzvu pro „kriminologickou imaginaci“ k obnově reflexe a hledání odpovědí na zločinnost spojenou s tímto procesem (megalopole a vzrůstající míra zločinnosti a násilí vůči osobám, institucím, zákonům a veřejnému pořádku; vliv kulturních diferencí a strach ze zločinu, žádoucí role kriminologie při formulování nových preventivních strategií a při plánování rozvoje měst);

- C. Oběti a restorativní justice: výchozí tezí bylo, že kriminalita nejen zvyšuje počty obětí, ale současně iniciuje větší zájem o oběti, jejich problémy a potřeby, na které by měla být hledána odpověď v kontextu sociální pomoci a justice za aktivního přispění kriminologie a viktimologie.

Každému z těchto tematických okruhů bylo věnováno plenární zasedání a řada workshopů; přednesena byla celá řada velmi zajímavých příspěvků. Z nich lze např. uvést zahajovací referát Davida Garlanda o institucionálních základech a intelektuálních výhledech kriminologie, velmi obsažný referát Letizie Paoli, týkající se konceptu a vývoje organizovaného zločinu (mj. připomněla, že asi do roku 1990 byl organizovaný zločin vnímán jako problém několika málo zemí, od počátku devadesátých let je chápán jako celosvětový jev; také se v této souvislosti změnil koncept organizovaného zločinu od „cizího spiknutí“, resp. „hrozby zvenčí“ k hlubšímu a obsažnějšímu pojetí; obdobně hovořil Emilio Viano o vztahu globalizace a nadnárodního zločinu; k tomu ve svém referátu poznamenal Wesley Skogan, že místní policie je první, kdo se setkává s důsledky globalizace), vystoupení Eugenia Zaffaroniho k městské kriminalitě a jejím obětem, vystoupení Marca Groenhuijsena, který informoval o záměru přijmout úmluvu OSN o spravedlnosti a podpoře pro oběti trestné činnosti a zneužití moci.

Závěrečný referát Ezzata Fattaha k budoucnosti kriminologie jako společenské vědy a akademické disciplíny se nesl v duchu diskuse s úvodním vystoupením Garlanda. Ten kladl větší důraz na kořeny kriminologie a spíše na nutnost jejího propojení s dalšími humanitními obory a disciplínami než na další vnitřní diferenciaci, a to i z toho důvodu, že kriminologie nemá na rozdíl od ostatních humanitních oborů svůj specifický předmět a metodu. S tímto názorem Ezzat Fattah, který je přední autoritou ve viktimologii, velmi živě polemizoval, když uvedl, že i on sám je sice kritický vůči stavu kriminologie, ale v každém případě ji považuje za autonomní a svébytný obor, který se emancipoval od svých kořenů a není závislý ani převoditelný

na jiné humanitní obory; není součástí např. trestního práva ani sociologie a jeho vnitřní diferenciaci (např. na viktimologii apod.) je přirozeným znakem vývoje oboru. Zejména zdůrazňoval, že kriminologie nesmí být závislá na trestní politice, potažmo politické moci, neboť mimo jiné není vědou normativní, ale empirickou; v tomto smyslu se Fattah mimo jiné odkazoval na dílo T. Sellina, H. Mannheima a N. Christieho. Potřeba toho, aby se kriminologie nenechávala ovlivňovat politikou a médii a naopak se zaměřila na prohloubení výzkumu, však zaznívala ve vystoupeních řady dalších účastníků včetně D. Garlanda. Kriminologie by měla naopak usilovat o zvýšení svého vlivu na formování trestní politiky, což ovšem předpokládá vlastní kritickou evaluaci výzkumných výsledků, nejen pokud jde o jejich platnost, ale i význam (V. G. Genovés v tomto smyslu řekl, že kriminologové produkují zjištění, ale málo diskutují o tom, co tato zjištění znamenají).

Přednesené poznatky i proběhnuvší diskuse na kongresu jsou jistě užitečné i pro české kriminology z hlediska nových poznatků i při úvahách o stavu, úloze a budoucnosti naší kriminologie. Základna empirického kriminologického výzkumu je u nás sice úzká, postavení kriminologie na univerzitách by zajisté zasloužilo posílit a naše úvahy byly v poslední době vedeny především snahou o obhájení oboru než jeho vnitřními problémy, ale právě proto lze z jednání kongresu čerpat inspiraci i posílení v tom, že ve většině zemí je kriminologie uznávaným a respektovaným oborem, jehož přínos není zpochybňován. Lze si jen přát, abychom v blízké budoucnosti mohli také vést spíše diskusi o vnitřní diferenciaci, odborných problémech a úkolech české kriminologie než o jejích existenčních základech.

V závěru kongresu byly předány ceny Mezinárodní kriminologické společnosti, které obdrželi prof. Hans Kerner a prof. Luis Manzanera. Zástupce Japonska Hiro Tanyoka pozval přítomné do Kóbe, kde se v roce 2011 uskuteční XVI. světový kongres. Po tradiční pětileté periodě konání těchto kongresů, dodržované od roku 1973 do roku 2003 a přerušené jen dvouletou pauzou mezi XIII. kongresem 2003 v Rio de Janeiru a XIV. kongresem 2005 ve Philadelphii, se tak Světová kriminologická společnost snaží o nastolení tříleté periodicity v konání kongresů.